

Rusi okupirali Korosten in 250 drugih naselbin

Ruska armada prebila nemško bojno črto na fronti zapadno od Kijeva in v prodiranju proti rumunski meji zasedla čez 60 naselbin. Nemci izgubili čez tri tisoč vojakov v bitkah z Rusi. Nemško poveljstvo zagnalo novo divizijo v boj proti ameriškim in britanskim četam na italijanski fronti. Berlin naznanil zavezniški bombni napad na Rim. Ameriški pomorščaki se bližajo japonski letalski bazi. General Doolittle imenovan za poveljnika ameriškega letalskega zbora v Angliji

London, 29. dec.—Prva ruska armada v Ukrajini je zasedla Korosten, železniško križišče na poti Leningrad-Odesa, in čez 50 drugih naselbin, se glasi namizilo. Poveljnik te armade je general Nikolaj Vatutin. Okupacija Korostena je dokaz, da se nemška obrambna črta v severozapadni Ukrajini ruši pod udarom sovjetskih kolon. Te se vale naprej proti predvojni poljski meji, 50 milj stran od Korostena.

Druge sovjetske čete so začele novo ofenzivo proti Nemcem na zemlji ob ovinku reke Dnjeper. Udrie so že v predmestja Zaporežja na zapadnem bregu te reke.

London, 29. dec.—Druga ruska armada je prebila nemško bojno črto na 65 milj dolgi fronti zapadno od Kijeva, glavnega mesta Ukrajine, zasedla čez 60 naselbin, med temi Korostišev, štiri milje stran od Korostena, železniškega križišča. Korostišev štiti dostope do Žitomira, 16 milj zapadno.

Prvi oddelki ruske armade, kateri poveljuje general Nikolaj F. Vatutin, so dospeli do točke, ki je oddaljena samo 115 milj od rumunske meje. Na ozemlju na zapadni strani Kijeva so sovjetske čete v šestdnevni ofenzivi okupirale kraje, katere so zasedli Nemci v protiofenzivi. Moskva poroča, da sovražnik beži pred Rusi in zapuša zaloge orožja in streliva. Nemci so izgubili v bitkah z Rusi na dveh frontah čez tri tisoč vojakov. Rusi so razbili tudi 92 nemških tankov.

Na fronti pri Vitebsku, Bela Rusija, je ruska armada pod poveljstvom generala Ivana C. Bagramijana odbila nemške protinapade na svoje pozicije in vrnila sovražnika nazaj z velikimi izgubami. Čez 2500 Nemcev je padlo v bitki z Rusi v enem sektorju te fronte.

Moskva poroča, da Nemci nadaljujejo napade na pozicije ruskega vojaštva na fronti pri Kirovogradu ob ovinku reke Dnjeper, 62 milj južozapadno od Kremenčuga. Zagnali so oklopne kolone v naskoke, da prebihejo rusko bojno črto v enem sektorju in izgubili so 30 tankov in čez tisoč vojakov.

Zavezniški stan v Afirju, 29. dec.—Nemško poveljstvo je zagnalo novo divizijo v boj proti ameriški in britanski sili na italijanski fronti, da ustavi prodiranje te sile proti cesti, ki vodi v Rim. Čete pete ameriške armade so prebile nemško trdnjavo črto pri San Vittoru, britske pa čistijo ozemlje pri Ortoni, luki ob Jadranskem morju.

Nemška časniška agencija DNE je priznala umik četi iz Ortone na pripravljene pozicije na severozapadni strani tega mesta. Umik je bil odrejen po ljuti bitki, v kateri so zavezniški utrpeli velike izgube.

Strunajst nemških divizij, okrog 200.000 vojakov, je zavojenih v operaciji proti zavezniški sili na vseh italijanskih frontah. Oddelki pete ameriške armade so po okupaciji 4000 čevljev visoke gore Sammuze začeli prodirati v dolino v smeri

Agitacija za neodvisnost Libanona

Francoske avtoritete poostrele cenzuro

Kairo, Egipt, 29. dec.—Francoske avtoritete so poostrele cenzuro v Libanonu, deželi na vzhodnem koncu Sredozemskega morja, zaradi notranje krize, ki je nastala, ko se je republikanska poslanska zbornica izrekla za popolno neodvisnost in suvereniteto. Predlog je bil soglasno sprejet.

Akcija je odprto izzivanje odbora za osvoboditev Francije. Glasovanje je sledilo porazu predloga glede imenovanja posebnega odbora, ki naj bi sestavil program ustavnih reform.

Avtoritete so potem poostrele cenzuro in prepovedale listom komentarje o kritični situaciji. Francoska policija je zasedla urade časopisov v Bejrutu, glavnem mestu. Nekateri listi, ki so se pojavili na cestah, so bili konfiscirani.

Pred vojno sta bila Libanon in Sirija uradno neodvisni državi, pod francoskim mandatom. Pred dvema letoma, ko so zavezniški vkorakali v Sirijo, da preprečijo nemški puč, je general Georges Catroux, poveljnik borbenih Francozov, proglasil Sirijo in Libanon za neodvisni in suvereni državi. V marcu so se vršile svobodne volitve v obeh republikah.

Lebanonska poslanska zbornica se je izrekla za amandiranje ustave, da se izločijo vse klavzule v nasprotju s popolno neodvisnostjo in suvereniteto. Vlada je že prej storila korake, da dobi pravico imenovanja diplomatov in konzulov v tujini brez posvetovanja s francoskimi avtoritetami.

Železnice pod vojaško kontrolo

Člani dveh bratovščin dobe zvišanje

Washington, D. C., 29. dec.—Vojni tajnik Henry L. Stimson je naznanil, da je armada prevzela kontrolo železnice in da bodo vojaški vozili in spremnljivi vlake, če bo potrebno. Vojaške avtoritete se ne bodo pogajale z voditelji bratovščin glede zvišanja plače. Izjema bi bila le, če predsednik Roosevelt odloči drugače.

General Brehon B. Somervell, direktor železniške transportacije, je dejal, da bodo člani dveh bratovščin, ki so se po svojih voditeljih izrekli za arbitražo mednega vprašanja, dobili zvišanje. To bo znašalo štiri cente na splošno in pet centov več za čezurna delo. To sta bratovščini spremnih in strojevodij.

Martin W. Clement, predsednik Pennsylvanske železnice, ki je bil imenovan za svetovalec Somervellu, je dejal, da je bila vojaška organizacija za operiranje železnice izpolnjena in da bo uspešno vrnila poverjeno nalogo. Druga dva svetovalec sta A. F. Whitney, predsednik bratovščine spremnikov, in Alvanley Johnston, predsednik bratovščine strojevodij.

Stimson je sicer v svojem govoru po radiu apeliral na železničarje za vsestransko kooperacijo, zaeno pa je poudaril, da vladno prevzete železnice ne bo prineslo velike izpremembe. Isti možje bodo operirali vlake in izvrševali druge posle, povezane s transportacijo, kot prej.

ROOSEVELT ORISAL USPEHE ADMINISTRACIJE

Program za izboljšanje položaja navadnega človeka

ZMAGA MORA BITI GLAVNI CILJ

Washington, D. C., 29. dec.—Predsednik Roosevelt je na konferenci s časniki zavrgel znamenito "new deal", ki je označevala njegovo administracijo od l. 1930, in naznanil novo, ki je "victory deal". Pod to se bo izvajal program, ki bo povezal ameriški napredek s svetovnim in čigar namen mora biti večja zaščita, uposlenost in izboljšanje socialnih pogojev in položaja navadnega človeka.

Predsednik je navedel vzrok, zakaj misli, da je izraz "new deal" zastarelo, zaeno pa je poudaril, da bo program uspehe svoje administracije. Neki časniki je vprašal Roosevelt, ali to pomeni, da bo ponovno kandidiral za predsednika. Odgovor je bil, "da zdaj ne govorimo o tem."

Časniki so dobili vtis, ko je Roosevelt govoril o uspehih svoje administracije, da mora biti program dodatnih socialnih pridobitev začasno podrejen vojnemu naporu za zmago v tej vojni. S tem programom bo šla demokratska stranka v volilno borbo v prihodnjem letu, odločitev pa zavisi od volitev.

Roosevelt je v teku razgovora s časniki omenil samo enega voditelja svoje administracije — kongresnika Rayburna, predsednika nižje zbornice. Slednji je bil že večkrat omenjen kot podpredsedniški kandidat demokratske stranke, ki naj bi nadomestil sedanjega podpredsednika Wallaceja, če bo Roosevelt ponovno kandidat za predsednika.

Predsednik je poudaril, da bo skušal potegniti Ameriko iz ekonomske izolacije v povojni dobi, ker je ta prav tako nevarna kot vojaška izolacija. "Po zmagi v tej vojni se mora ekonomske pridobitve, dosežene v preteklosti, povezati z onimi drugih držav in uravnovesiti s človeškimi pridobitvami," je dejal.

Na podlagi začrtanega programa bo mogoča večja uposlitev, zaščita in dana prilika za boljše vzgojo, več zabave in boljše socialne pogoje. Ameriško ljudstvo se ne sme več vrniti v depresijo, v kakršni se je nahajalo l. 1932-33. Detajli tega programa se ne morejo izjavljati sedaj, temveč po dobljeni zmagi v tej vojni.

Roosevelt je omenil federalne agencije, ustanovljene v času svoje administracije, med temi PWA, WPA, CCC in FERA, ki so preskrbele delo in zaslužek ljudem v depresiji in preprečile stradanje. On je tudi okral go-tove grupe, ki hočejo, da se Amerika povrne v čase, ko so banke propadle in so bile vdove in sirote oropane prihrankov. Navedel je seznam ukrepov svoje administracije in dosežene uspehe. Dalje je rekel, da je govoril o načelih programov na konferenci v Teheranu in drugih, obenem pa je naglasil, da se morajo programi usoglasiti z oblikami novih problemov, katere je vojna potisnila na površje.

Vladni odbor odredil politve

Chicago, 29. dec.—Vladni delavski odbor je odredil volitve v tovarnah Douglas Aircraft Co., ki se morajo vršiti v prihodnjih tridesetih dneh. Pet unij bo tekmovalo za priznanje predstavnitstva pri kolektivnih pogajanjih. Tri so članje v Ameriški delavski federaciji, dve pa v Kongresu industrijskih organizacij.

Partizanske operacije pri Zagrebu

Železnica Zagreb-Budimpešta presekana

London, 29. dec.—Jugoslovanski partizani so udeleženi v intenzivnih operacijah proti sovražniku v okolici Zagreba in cilj teh je izolacija glavnega hrvaškega mesta. Pretrgali so železnico, ki spaja Zagreb z Budimpešto, napadli nemško letališče v bližini in ujeli 225 sovražnikov.

Več milj železniške proge med Zagrebom in Dugoselom so partizani razdejali. V bližini Velike Gorice so vrgli iz tira vlak na progi Zagreb-Belgrad.

V napadu na letališče pri Veliki Gorici, osem milj južno od Zagreba, so partizani razbili trimotorni bombnik. Med onimi, katere so partizani ujeli v napadu na letališče, je 75 nemških vojakov, major in 150 hrvaških ustašev, se glasi komuniké maršala Titaa, oddan po radiopostaji Svoboda Jugoslaviji.

Pri Turpiju so partizani razdejali skladišče orožja in pogrnili most v zrak.

Velika ameriška pomoč Rusiji

Crowley razkril obseg pomoči

Washington, D. C., 29. dec.—Sovjetska Rusija je dobila več bojnih letal, tankov in vojaških motornih vozil iz Amerike na podlagi posojilno-najemniškega programa v zadnjih mesecih kot katere koli druga zavezniška država. To dejstvo potrjuje poročilo, ki ga je pravkar objavil Leo T. Crowley, načelnik posojilno-najemniške uprave.

Do 31. oktobra je Amerika poslala Rusiji skoro 7000 bojnih letal vseh vrst, čez 3500 tankov, 130.000 podstrojnic, 150.000 tovrstnih avtov, 25.000 drugih vojaških vozil, 225.000 telefonskih aparatov in 750.000 milj telefonske žice. Druge pošiljave so vključevale 350.000 ton različnih kovin, 400.000 ton kemikalij, 600.000 ton petrolejskih produktov in razstreliva in 18.000 strojev za rezanje kovin.

Crowley je dejal, da vrednost orožja, streliva in drugega bojnega materiala, ki ga je dobila Rusija iz Amerike, znaša \$3.550.443.000.

Naciji se ponašajo z obrambno steno

London, 29. dec.—Medtem, ko evropska ljudstva pozdravljajo imenovanje ameriškega generala Eisenhowerja za poveljnika zavezniške oborožene sile, ki bo invadirala Evropo, nacistični tisk piše o "nepremagljivi atlantski obrambni steni." Tisk trdi, da je ta stena dolga 1600 milj, izklesana iz skal pod zemljo in zaščiten pred bombnimi napadi.

Francozi se udeležijo invazije

Alžir, Alžirija, 29. dec.—Odbor za osvoboditev Francije je odobril načrte glede udeležbe francoskih čet v zavezniški invaziji Evrope, se glasi naznanilo. To ne omenja detajlov, pravi pa, da so v soglasju z zavezniškimi načrti.

Ameriška mornarica ima novo orožje

Washington, D. C., 29. dec.—Mornarični tajnik Frank Knox je dejal, da ima vojna mornarica novo in tajno orožje, katerega uspešno uporablja v operacijah proti Japoncem in Nemcem. Učinkovitost tega orožja čutijo zlasti Japonci.

Domače vesti

Star pionir odšel

Calumet, Mich.—Na božični dan je umrl Jos. Stukelj, po domače "Hudoba" (ta priimek je dobil, ker je v šali vsakomur rekel hudoba), star 81 let in rojen v Petrovi vasi pri Semiču v Beli Krajini. V Calumetu je živel čez 60 let in dolga leta je bil gostilničar. Zapuša ženo in sina.

Žena našla mrtvega moža

Johnstown, Pa.—Rojaka Francka Govekarja je zadel kap na božič, ko je bil sam doma. Ko se je njegova žena vrnila domov, ga je našla mrtvega na tleh. Pokojnik je bil rojen v Franklinu, kjer je njegova rodbina bivala okrog 40 let. Poleg žene zapuša hčerko, potem mater, Stajerjevo Ančko iz Cerknice, štiri brate (tri so v armadi, četrti, Jože Govekar, je pa mrlški oglednik za okraj Cambria) in štiri sestre.

Smrt kosa v Clevelandu

Cleveland, 29. dec.—Čez praznike je umrlo pet rojakov oziroma rojakin v Clevelandu, ki so: Mary Glavan, roj. Oražem, stara 48 let, doma iz Lipovca pri Ribnici in katere zapuša moža, tri sinove in dve hčeri; Amalija Škoda, članica SNPJ, stara 70 let, doma iz Zagradca na Dolenjskem in katere zapuša moža, dva sinova in tri hčere; Mary Marković, roj. Krašovec, stara 52 let, doma iz Podklanca pri Sodražici in katere zapuša moža, dva sinova in hčer; Leopold Simončič, star 55 let, rojen v Ljubljani in katere zapuša ženo, hčer in druge sorodnike; Tomaž Vršaj, umrl v zavodu za ohemogle, star 76 let, doma od Trebnja na Dolenjskem, kjer zapuša ženo, sinove in hčere, če so še živi.

Smuts za ustanovitve nove lige

Oborožena sila naj bi ščitila mir

Pretoria, Južnoafriška unija, 29. dec.—Feldmaršal in premier Jan C. Smuts je v svojem govoru po radiu priporočal ustanovitve nove svetovne organizacije v povojni dobi po vzoru Lige narodov, toda ta naj bi imela podporo v oboroženi sili pri vzdrževanju in zaščiti svetovnega mira. Tako silo naj bi preskrbela "velika četvorica" Združenih narodov—Velika Britanija, Amerika, Rusija in Kitajska.

Smuts je govoril ob 47-letnici rojstva Woodrowa Wilsona, ameriškega predsednika v času prve svetovne vojne. On je sprejel kolajno Wilsonove ustanove, ki mu je bila podeljena v znak priznanja zaslug v prizadevanjih za ustanovitev svetovne zveze svobodnih ljudstev.

Premier je predlagal formiranje centralnega sveta, ki naj bi ga tvorili reprezentantje vodilnih zavezniških držav, in skupščine Združenih narodov po vzoru Lige narodov. Tej se bi lahko pridružile nevtralne države, ne sovražne. Slednje bi morale čakati pod nadzorstvom, dokler se ne iznebe zlobin in nevarnih idej.

Smuts je bil glavni sodelovalec predsednika Wilsona na mirovni konferenci v Versaillesu po zaključitvi prve svetovne vojne.

Stavka rudarjev in jeklarjev v Kanadi

Halifax, N. S., Kanada, 29. dec.—Okrog 25.000 rudarjev, jeklarjev in ladjegradniških delavcev je zastavkalo v tej provinci. Stavko je oklical Kanadski delavski kongres in znak protesta proti odslovitvi čez 3000 jeklarjev delavcev v Trentonu in Sydneyju. Voditelji drugih kanadskih unij podpirajo stavkarje. Najbolj prizadeta v stavki je Dominion Coal & Steel Corp.

ANGLEŠKA DELAVSKA STRANKA SE STAVI PROGRAM

Gibanje za preklic političnega premirja

RAZPIS SPLOŠNIH VOLITEV

London, 29. dec.—Člani eksekutivnega odbora angleške delavske stranke so se odločili za sestavo programa, na čigar podlagi bodo apelirali na ljudstvo za podporo v alužaju razpisa splošnih volitev. To je morda najznačilnejši korak v gibanju za preklic političnega premirja, ki je v veljavi od začetka vojne.

Zadnje splošne volitve so se vršile v Angliji v novembru l. 1935. Parlamentu, čigar normalni obdobje traja največ pet let, je bilo podaljšano življenje za tri leta.

Zagleda, da so voditelji delavske stranke uverjeni, da bodo sovražnosti v Evropi zaključene v dobi enega leta s porazom nacistične Nemčije. Sedanja koalicijska vlada se bo potem razbila in sledila bo borba za politično kontrolo.

Clement R. Attlee, podpredsednik vlade in načelnik delavske stranke, je pred člani eksekutivnega odbora izjavil, da je obtežen s posli v nenavzočnosti premierja Churchilla, ki je zbolel po konferenci med njim, Rooseveltom in Stalinom v Teheranu, Perziji. Oglasili so se tudi kritiki s trditvami, da sedanji parlament ne predstavlja idej in mnenja ogromne večine angleškega ljudstva. Le zavest, da bi politična borba ogražala enotnost, je preprečila glasnejše zahteve za razpis volitev.

Premier Churchill je odprto izjavil, da je za razpis volitev, ko bo Nemčija poražena in se bo vojna proti Japonci nadaljevala. On je proti temu, da bi parlament razpravljal o spornih vprašanjih, nanašajočih se na poddržavljenje rudnikov, železnice in drugih industrij, dokler traja vojna. Churchillova vlada in parlament se strinjata glede vodstva vojnih operacij, ne pa o povojni politiki.

Jeklarske tovarne obnovile obrat

Stavkarji se vračajo na delo

Chicago, 29. dec.—Skoro vse tovarne v čikaškem jeklarskem distriktu so obnovile obrat, ki je bil ustavljen zadnji teden zaradi stavke. Okrog 12.000 stavkarjev, članov jeklarske unije CIO, se je vrnilo na delo.

Jeklarne Youngstown Sheet & Tube Co., Indiana Harbor, ne bodo takoj operirale s polno paro. V tovarnah Republic Steel Corp. v South Chicagu je postala produkcija normalna po vrnitvi stavkarjev na delo.

Pittsburgh, Pa., 29. dec.—Jeklarski stavkarji so se odzvali apelu Philipa Murrayja, predsednika unije, naj se vrnejo na delo. Pričuje se, da bo produkcija jekla dosegla normalno točko v nekaj dneh. Okrog 50.000 jeklarjev je stavkalo v pittsburskem distriktu.

Doznava se, da se stavkarji vračajo na delo tudi v Ohio, Indiani, Illinoisu in drugih jeklarskih središčih.

Ameriški železarski in jeklarski institut sodi, da je stavka znatno zmanjšala produkcijo jekla in železa za osemnajet odstotkov. Padec je znašal okrog 125.000 ton.

Upanje je, da bo konflikt, ki je nastal po poteku veljavnosti pogodb med jeklarskimi unijami in kompanijami, kmalu izravnal.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENTGLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (sven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za celo leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$6.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodnih bankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Otroška pamet še straši

General MacArthur, junaški branitelj Filipinov in zdaj vrhovni poveljnik zavezniških oboroženih sil na južnem Pacifiku, je pred vsem vojak. Nič drugega kot vojak in vojaški strateg. V tem poslu se je vadil od mladega in drugega posla ne razume. V politiki in državništvu se ni nikdar udeleževal in nihče ne more imeti pojma, kakšne sposobnosti bi imel v politiki, če bi sploh imel kakšne.

Kljub temu, da je general MacArthur samo vojak in danes do vratu zaposlen z vojno z Japonci na Pacifiku, se po Ameriki bolj in bolj oglašajo zapeljiva politična melodija, ki se glasi, naj bo general MacArthur kandidat za predsednika pri volitvah v prihodnjem letu.

Kdo najbolj gode to melodijo? Najbolj nazadnjaški, zakrknjeni in burbonski republikanci. To melodijo gode stranka, politično in socialno bankrotirana stranka, ki je brez pozitivnega in konstruktivnega programa ves čas, odkar je bila strmoglavljena iz vlade v jeseni leta 1932. Torej jalova stranka, ki že mesece mrzlično gleda naokrog in išče kandidata—samo kandidata, ki bo vlekla glavo.

Hlapčoni te stranke že mesece ponujajo generala MacArthurja kot kandidata za predsednika, ne da bi ga prej vprašali, kako se počuti glede tega. Kar tako! MacArthur je danes naš največji junak, je zelo dober vojskovodja in ker je dober general, bo tudi naš najboljši prezident—sploh najboljši, kar jih je še imela ameriška republika!

Skoraj vsak mesec uprizarjajo tu in tam "anketo," slavnato glasovanje, da bi ljudem usilili voljo za kandidatujo MacArthurja. Do danes kažejo ta glasovanja, da je general še vedno bolj na dnu. To dokazuje, da vsi, ki na ta način izražajo svojo naklonjenost do tega ali onega favoriziranca v okviru republikanske stranke, niso več otroci—da so odrasli možje in žene, ki vedo, da dober vojskovodja še ne pomeni, da je lahko dober za vse drugo—ki demonstirajo, da Amerika ni Mehika ali kakšna druga latinsko-ameriška republika, kjer je bilo malo prezidentov, ki niso bili v general-ski uniformi.

Amerika je zakopana v tradicije, katerih se jako težko otesava. Naš prvi predsednik Washington je bil vojak in zelo dober vojskovodja, ki je v revolucionarni vojni premagal Angleže. Žel je prešil in slavo kot noben drugi Američan v tistih časih. Bil je kot je zapisano "first in war" in seveda je moral biti tudi "first in peace." Ko je novorojena republika iskala svojega prvega prezidenta, je bil Washington dobesedno privlečen na predsedniški stolček. Kdo drugi naj bi bil? Ampak Washington je bil redka izjema. On ni bil samo dober vojak, temveč tudi dober politik in državnik. Nihče drugi za njim do današnjega dneva ni pokazal vseh teh lastnosti.

Tako je ostala tradicija, da kdor lahko z uspehom vodi ameriško armado, lahko vodi—prav za prav mora voditi!—tudi vlado. General Taylor je bil po vojni z Mehiko posojen na predsedniški stol. Flasko! General Grant, ki je v civilni vojni strl konfederacijo, je bil osem let predsednik. Drugi flasko! Takšne korupcije še ni bilo v federalnih krogih, kakor za časa Granta. Grant je iskal tretjo predsedniško nominacijo, a je bil poniževalno odklonjen. Grant, ki je bil dober general, je bil eden najslabših predsednikov v zgodovini Združenih držav. Največji junak v civilni vojni je potem napravil vso svojo slavo kot predsednik!

Izkušnja z Grantom je izpametovala Američane: Za časa ameriško-španske vojne so politični otroci, malikovalci zlatih našlivo na general-ski uniformi, silili v ospredje takratne heroje, toda stranke jih niso marale. Teddy Roosevelt, ki ni bil general, temveč le polkovnik, je postal predsednik po nesreči. Ker je hudo rogovil, so mu politiki porinili podpredsedništvo samo zato, da se ga iznebe. Tedaj je bil predsednik McKinley umorjen in Teddy ga je nasledil. Po prvi svetovni vojni je general Pershing ostal general; nihče ga ni maral za predsednika.

Današnja zadeva z MacArthurjem je, kakor rečeno, le desperaten poskus republikan-skih burboncev, ki nimajo nikogar—razen morda Willkieja, toda burbonci tudi njega nočejo—da bi res kaj pomenil na kandidatski listi. Burbonci mislijo, da bi si morda lahko kupili volilno zmago z vojaško slavo generala MacArthurja. Njim ni za dober program, njim je le za privlačnega kandidata, pa naj bo kdor hoče. Saj niti znano ni, če je general MacArthur sploh republikanec in če sploh spada h kakšni politični stranki.

Demokracija stare šole, ki to igro nervozno opazuje, niso nič boljši. Nekaj se sliši med njimi, da bodo kandidirali generala Marshalla, šefa generalnega štaba, če bo general MacArthur kandidat republikanske stranke. Ta bo lepa! Dva generala se bosta tepla za predsedništvo in se obmetavala s političnim blatom—namesto da bi na bojiščih tepla naciste in japoniste! Na ta način bi vloga Amerike v vojni zdrknila doli na nivo grobe komedije...

Nobenega znamenja še ni, da bi Amerika imela v letu 1944 general-ske kandidature. Američani so—čeprav so še v marsičem otroci v visokem odstotku—že prerasli otroške hlače in ne bodo se smešili. Večina se zaveda, da je general MacArthur in vsak drugi general ali right na svojem mestu in na tem mestu naj ostane, kajti vojna je še vedno v teku in dobri generali se ne snemajo s hruške. MacArthur je potreben na fronti na Pacifiku—ni pa prav nič potreben doma v politiki. Politikov je doma še preveč in dobi bi bilo, če bi jih vsaj osemdeset odstotkov oblekli v vojaško uniformo in jih poslali na Pacifik ali na prihajajočo "drugo" fronto v Evropi.

Leto gre h koncu in volilna kampanja bo kmalu v polnem razmahu. Ameriška volilna kampanja je pa navadno velik cirkus. In vojna gor, vojna dol, cirkus bo tudi zdaj. V tem oziru se Američani ne puste motiti.

Glasovi iz
naselbin

O oboževalcih "kajzerja und k-nika" in drugem

Butte, Mont.—Mnogo nas je prišlo v Ameriko iz bivše Avstrije, za katero nekateri še sedaj zdihujejo. Zakaj smo pa sem prišli, če je bilo tako lepo tam, kjer je bil gospodar "kajzer und kenik" Franc Jožef, katerega nekateri naši rojaki še sedaj ne morejo pozabiti? Pri vsaki priliki ga hvalijo, kako je bil dober.

Rad bi vedel, kakšne dobrote jim je delil. In če je bilo tam tako dobro, zakaj so tam cesarskim dobrotam obrnili hrbet in šli v tujino, katera jim ni bila znana tako kot Avstrija? Tudi so imeli priliko iti nazaj pred prvo svetovno vojno in uživati one dobrote. Ampak svoboda v tej deželi se vam je bolj dopadla. Ko ste stopili na to zemljo, vas je sprejela kot svoje sinove in hčere in vam dala kruha, kakršnega tam niste uživali. In tudi v žepu je bilo nekaj srebra in zlata, da ste lahko ženketali, a tam je bil pa želedec večkrat prazen kot poln.

Tukaj je bilo res treba delati za svoj kruh; ali kljub temu si ga brez strahu in skrbi užival. Tam si delal od zore do noči, kljub temu ni bilo bogve kaj in ono bore malo, kar si imel, si v strahu použil. Namesto da bi v žepu rožljalo, je v trebuhu krulilo.

To je bila tista dobrota, katero je delil "kajzer und kenik", katerega nekateri zaslepljeni ne morejo pozabiti, dasi je šel že zdavnaj po gobe in ga ne bo več nazaj. Ljubite svojo novo domovino, delajte in pomagajte ji v vseh ozirih za zmago demokracije. Da pa pridemo do hitre zmage, kupujte vojne bonde čim več mogoče. S tem boste pokazali, da ljubite svobodo in jo želite vsemu svetu.

Tudi takšni so tukaj, ki delajo preprič med ljudmi. Posebno pa udrihajo po našem pisatelju Adamiču. Teh sicer ni veliko, vendar pa pikajo kot uši. Te uši dvigajo svoje glave največ v Clevelandu.

Čitam dopise iz Clevelanda in od drugod, ali zopet žalostna ti majka, Cleveland! Nekot sem slišal staro ženo, ko smo molili rožni venec in je dejala: "Moli-mo še za one, ki jih ni tu ne tam." Ko sem to slišal, sem se tako smejal, da me je kar trebul bolet. Mislim sem si, kje pa vendar so za vrage, če jih ni tu ne tam. Zdaj pa vem, da so v Clevelandu.

Barbič ima bolj junaško srce kot tisti rojak, ki ga je žena kregala, da je smuknil pod posteljo. Prišel je sosed in vprašal, kje je Mike. Naš junak je bil takoj bolj vesel in se je oglašil izpod postelje: "Tukaj sem."—"Kaj pa vrage delaš tam, zakaj ne greš ven?"—"Jaz bi šel, ali se žene bojim."

Well, Barbič se pa nikogar ne boji. Ima tudi junaško srce, ker

živi v Clevelandu. — Pozdrav vsem članom SNPJ, Prosveti pa mnogo novih naročnikov.

Anton Zugel, 207.

Johnstownske novice

Johnstown, Pa.—Leto 1943 gre k svojemu zatonu in spet bomo eno leto starejši. To je vse, kar dobi ob koncu leta ubogi trpin. Največje njegovo bogastvo je, če je zdrav. Ali kot vse izgleda, hoče zadnji mesec v tem letu nadomestiti, kar sta bolezen in smrt izgubili skozi leto. Gospa "flu" se pridno oglašuje v tej okolici, toda med Slovenci ni še nobenega vzela, dasi jih je obiskala precej.

Po enotedenski boleznici je umrla spoštovana mrs. Jerasa, dobra žena in mati številne družine, ki jo bo težko pogrešala. Na dan njenega pogreba pa je prišla vest, da je v Clevelandu umrla Mary Hrovat. Ona je tam živela od meseca marca, prej pa v Johnstownu, kamor so 24. dec. pripeljali njeno truplo. Danes, 25. dec., pa je umrl Frank Govekar, sin Anne Govekar. Lahko si predstavljamo žalost uboge matere, bratov in sester, ko jih je žena pokojnega obvestila, da je našla moža mrtvega. On je naglo preminul, zadet od srčne kapi.

Tako so božični prazniki v več hišah žalostni. Bratje in sestre, tu vidite, kaj je človek: danes je vesel in zdrav, jutri pa mrtev. Edina tolažba v uri žalosti je to, če spadaš k dobri organizaciji, ki briše solze tvojim dragim. Torej tisti, ki še niste člani SNPJ, ne pomišljajte se in pristopite takoj. SNPJ vas vedno kliče in vabi. Ona ne zapusti nobenega člana v potrebi, ampak zvesto stoji ob njegovih strahih do groba, potem pa lajša gorje tvojim dragim. Pokojnim blag spomin, preostlim pa moje iskreno sožalje!

Vem, da ni besed, ki bi mogle ublažiti vašo žalost. Narava je neizprosna: kar se rodi, mora tudi umreti. To je njen neizprosn zakon, kateremu se mora vsakdo pokoriti. Ampak upam, da bo bela žena pustila Johnstownske Slovence še pri življenju. Treba je še to in ono storiti predno se podamo v večna lovišča. Torej upam, da bom imela prihodnjič bolj veselo poročilo.

H koncu dopisa želim vsemu članstvu in čitateljem Prosvete srečno novo leto. Želim, da leto 1944 prinese zaželjeni mir in da pridejo naši fantje zdravi in veseli domov. SNPJ pa želim še več novih članov kot letos. Vsi člani, na noge v prihodnjem letu; vsakdo naj se požuri in dobi vsaj enega novega člana za 40-letni jubilej jednote. To po pravici pričakuje od nas naša dobra mati SNPJ. Torej veliko sreče vsem agitatorjem, da dostojno proslavimo njen rojstni dan in zato takoj na delo!

Mary Vidmar.

So se dobro odrezali

Barion, O.—Nekoliko poročila o soodelovanju našega naroda v bridgeportski okolici s postojanko 29 JPO-SS in 33 SANS. Da smo delali požrtevno, je dokaz v številkah. Za časa tajništva brata Louisa Pavliniča je bila poslana v glavni urad vsota \$169.90. V tem letu pa smo poslali obema ustanovama skupaj \$449.63.

Od začetka tega gibanja pa do danes smo torej poslali \$609.53. To je že lepa vsota za tako malo skupino ljudi kot nas je v tej okolici. Zahvala gre v prvi vrsti nabiralcem, ki so šli od hiše do hiše, kar ni lahko delo. Hvala prav tako tudi vsem darovalcem, kakor tudi vsem odbornikom.

V nedeljo, 2. januarja se vrši seja obeh postojank ob treh popoldne v društveni dvorani na Boydsvillu. Na tej seji bodo volitve odbora za prihodnje leto. Torej pridite vsi na sejo. Ni treba misliti, češ, saj imamo zastopnike, nas bodo že oni zastopali. To ni tako enostavno. Pridite vsi in izvolite odbor, ki vam bo po volji in delaven tako, da bomo vsi zadovoljni. Tako bo rezultat v prihodnjem letu še boljši kot do zdaj.

Torej Slovenci v okolici Bridgeporta, udeležite se te seje v nedeljo ob treh popoldne v velikem številu. Na svidenje na Boydsvillu.

John Vitez, tajnik.

Ljudstvo, o ljudstvo...

Bellingham, Wash.—Zdi se mi potrebno, da nadaljujem dopis, ki je bil priobčen v Prosveti 14. dec. Nadaljujem v svrhu tolaženja sistema za profit—kapitalizma. Nihče naj ne vzame mojeg pisanja kot avtoritativno ali poklicno, ker jaz ne pišem za nikogar in nisem od nikogar pooblaščen.

Da je kapitalistični sistem potomstvo nekdanjega organiziranega ropanja in piratstva na debelo, je le moja sodba in nikomur ni treba vzeti vsega za resnico. Sistem za profit je svobodna organizacija in vsakdo, ki ima denar, lahko igra, in sicer ne samo na borzah za dobrine—žito, olje, premog, rude, kovine, bombaz in vložil denar v transportno industrijo, marveč tudi v hollywoodske filme ali v športne igre.

Noben posamezni kapitalist ne more odpraviti tega sistema, čeprav bi ga hotel, marveč le protivne organizacije, predvsem politične s programom in prizadevanjem za odpravo kapitalizma. In to nam nudi demokracija z volilnim listkom. Teoretično je to dejstvo. Najboljša naprava je svobodna. V praksi pa vidimo drugačno sliko.

V interesu je tistih posameznikov, ki imajo denar, da se ohrani ta sistem. Kakor sem že omenil v prejšnjih dopisih, oni ne štedijo denarja, kadar gre za kontrolo javnih institucij, predvsem vlade in šol—višjih in nižjih. Na učitelje in profesorje na splošno dobro pazijo, kaj govorijo svojim študentom, kadar je predmet o narodnem gospodarstvu, delavski zakonodaji, socialni zaščiti in podobnem.

V Prosveti z dne 13. dec. vidim vest, da je neki kongresnik napadel pisatelja Adamiča in ga obdolžil komunistične propagande. Če bi bil Adamič kak učitelj, odvisen od države, bi bilo slabo zanj. Ampak on je pisatelj in neodvisen. Torej mu reakcionari ne morejo nič.

Vprašanje je, za koga govori ta kongresnik in kaj je Adamič pisal tako hudega? Odgovor: Kongresnik je bil izvoljen od ljudstva, torej govori za ljudstvo—vsaj v teoriji. Adamič pa tudi piše za ljudstvo in je direktno odvisen od prodaje svojih knjig. Če bi pisal proti volji ljudstva, bi ljudje ne kupovali njegovih knjig. Soditi je, da je veliko več ljudi, ki podpirajo Adamiča kot pa kongresnika.

Kaj je storil sedanji kongres, že vemo. Napravil je konec reformam, katere je predsednik Roosevelt spravljal na dan, in sicer ne radi delavcev samih, kakor nekateri pretirano poveljujejo predsednika, marveč v interesu vseh. Tudi v interesu trgovcev in kapitalistov, kajti, če delavec nima denarja, je slab biznis. In če delavec nima dela, tudi ni denarja in tudi biznis poči.

Iz tega se da sklepati, da ame-

Deklici Barbara Knecht (levo) in Nancy Umans iz Brooklyn, N. Y., ki sta dobili nagrado v znak priznanja pridnosti pri nabiranju starega železja in kavčuka.

riško ljudstvo se ni dovolj poučeno o svojih pravicah in dolžnostih. Izgleda, da se masa da voditi od onega, ki ima moč. Stalin je že moral vedeti to; drugače ne bi zmagal. Trocki je hotel z glavo ob zid s svetovno revolucijo, s čemer se pa Stalin ni strinjal. Nastal je boj in zmagal je Stalin. Upor proti njemu in zopet je on zmagal. Zdaj vidimo, da je masa za njim in tudi generali. In to pomeni vse.

Neumno bi bilo, da bi se mi prepirali, kaj je boljše: diktatura ali demokracija. Mi gledamo na dogodke kot so, ne s stališča idealizma. Dejstvo je tudi, da ima Rusija že načrte za po-vojno uredbo, dočim zavezniški niso še blizu načrta razen atlantskega čarterja, kar pa je v nevarnosti porušena od strani kongresa, ako bi bilo proti privilegiraniemu sloju. Ta privilegirani sloj si je tudi nadel priimek—ljudstvo. V Rusiji takega debakla ne bo, ampak bodo šli z gradnjo naprej.

Ko človek vse to vidi in čita, bi lahko vzkliknil: Oh ljudstvo, ti ljudstvo! Smo ravno v sezoni, ko se obhaja rojstvo nekdanjega "judovskega hujskača in pun-tarja," tako imenovanega po velikih duhovnikih in sodnikih, a zatirani narod ga je pa imenoval—Veliki učitelj. In vendar je to ljudstvo pozneje kričalo—križaj kaj dočim si je Pilat, namestnik kralja, opral roke rekoč: Ne-dolžna kri tega človeka naj se prelije na vas in vaše otroke...

Povest starega naseljanca dovolj jasno izpričuje, da se porotniki niso upali izreči sodbe proti volji prosekutorja. O ljudstvo! Pa pogledjmo v duhu na nemške fronte—kako nemško ljudstvo uboga, dasi ve, da bo izgubilo vojno. Dokazov je dovolj. Po vojni bo zmagala na vsej črti Rusija, ker ima najboljše "blue print."

Radoveden sem, če Louis Adamič čita Prosveto in če mu je znana ta povest starega naseljanca. Ako mu ni znana, bi bilo dobro, da se ga opozori, ker on bi jo morebiti odtegnil pozabljenosti. On bi spisal knjigo in tako obdržal izkušnje tega naseljanca v spominu za nekaj generacij. To na vsej črti tudi za-služi, in sicer ne samo radi tega, ker je Slovenec, marveč radi zveste ljubezni mladih ljudi, kakor tudi radi genialnosti dekleto-vih staršev. Na drugi strani pa povest pokaže ogabno pošast v človeški podobi—onega, ki je uničil srečo teh ljudi.

Vsem čitateljem srečno novo leto! George Gornik, 493.

Kako je nabirala kostanj

McKeesport, Pa.—Prišlo mi je na misel, kako sem v stari domovini nabirala kostanj in ro-bidnice. Bila sem še majhna, ali pri nabiranju tega sadeža me ni nihče prekosil.

Nekoč sva nabirati kostanj z mojo sestro. Dejala sem ji, naj spraviva košare v grmovje, jaz pa grem na Pungartov kostanj, ki je bil tako poln, da ga je bilo res škoda pustiti. Ko ga oteparam, sestra pa pobira, pride Pungart in zakriči na vse grlo, kaj delamo na njegovem kostanju. On kriči, jaz pa hitro smuknem z dreve in s sestro zbeživa. On je kričal, da nama bo košare vzel, ali me sva bili bolj zvitni in se skrijeva. Ko je videl, da sva mu ušli, je šel domov, me pa po košare, potem pa domov. On ni vedel, kdo je bil in je druge dolžil.

Takoj drugi dan grem s kostanjem v Novo mesto na trg—

Alice Colgan igra Miklavža v neki newyorški volitvigrtni.

Za par let . . .

Piše Anton Štular

Lahna snežena odeja je pokrivala clevelandski Public Square — Slovenci so to nazivali "zeleni plac" — ko sem neko mrzlo decembrsko jutro — pred 40 leti — izstopil na stari, leseni postaji.

Poln različnih občutov, toda s trdnim upanjem, da se bo tudi zame našlo nekaj v Ameriki, tako da se po par letih lahko vrnem domov s par tisoč dolarji v žepu. Pred odhodom sva se namreč z očetom dogovorila, da po povratku prevzamem posestvo.

Toda iz tistih "par let" je nastalo deset, dvajset, štirideset let . . . Oče počiva že nekaj let pri sv. Heleni, na domu pa gospodarji svaki.

So stvari v življenju, malenkostne stvari, ki se nam bolj živo utisnejo v spomin kot pa mnogo bolj važni in v življenju odločujoči dogodki.

Tik pred mojim odhodom je prišel iz Amerike sosedov fant, ki je po par letih garanja v clevelandski "koksovari" (plinarji) vedel zelo veliko povedati o tej deželi. "Nikar ne hodi zdaj v Ameriko, ker dela ne boš dobil!" me je svaril.

"Si mi nevoščljiv, kali?" sem mu odvrnil.

Na "zelenem placu" sem ondotnemu stražniku pomolil nalogo, ki se je glasil "33 in St. Clair St." Pokazal mi je ulično. Ker sem že imel fozadevno navodilo, sem razumel, da ta voz pelje na moj cilj.

V ulični je sedel nasproti me mlad izgaran in začrnel fant, v delovni obleki, z jedilno posodo v naročju, ki me je opazoval z nekakim pomilovalnim pogledom.

"Si Kranjc?" me nagovori. Razveselil sem se domače govornice in rojaka, ki mi je kot nalašč o pravem času prišel na pot. "Seveda!" sem mu pritrldil. "Korajzen si, fant, da zdaj prideš v Ameriko. Je težko dobiti!"

"Pa kje ti delaš?" "V koksovari," je bil odgovor. "Bi se dobilo delo tamkaj?" "Se je, če si pameten. O, kaj še!" se je namrdnil. "Grinarjev sploh ne vzamejo na delo!" Očvrknil me je s pomilovalnim pogledom, češ, "kaj boš ti zelenec, mi, ki smo stari Amerikanci!" Dasi tudi sam ni bil več kot leto ali dve v tej deželi.

Premišljeval sem, zakaj me nazivlje z "grinarjem" in razumel, da se bo delo težko dobilo. Moje upanje, da v "par letih" zaslužim dovolj za povratek, je padlo za polovico.

Pokazal sem mu naslov, kam sem namenjen. "O, k Pecku greš? Ga poznam. Staneju prece zadaj za Špelkotovim salonom."

Peček, rojak iz moje vasi, je bil že "star" Amerikanec, saj je bil tukaj že 14 let. Imeli so, poleg štirih majhnih otrok, še 7 gostincev, od katerih so bi trije imeli delo; ostali so bili "štaparji", in ta razred se je z mojim prihodom ša za enega pomnožil.

Gospodinja pa mi je takoj drugi dan z zaskrbljenim glasom podrla še ostali del mojega upanja na povratek "čez dve leti" v domovino, meneč: "Tone, ti si še premlad, ne boš dobil delo."

Gostaci, kateri so imeli delo, nekateri že "stari" Amerikanci, po tri do pet let v tej deželi, so pomilovalno zrli na nas "zelence" in "štaparje", češ, "kaj boste vi, saj se ne veste, kako se v Ameriki služi kruh!"

Takoj po praznikih se je začelo. "Frdamana pošast, pojditte štapar" (iskat delo), kaj boste lenarili," je navse zgodaj jutraj podrnjala nejevoljna gospodinja. Skrbelo jo je, kaj bo, če bomo dalj časa brez dela. Vedela je, če ne bomo delali, tudi ne bomo imeli koncem meseca s čim plačati hrano in stanovanje; kar tako pogrnati nas na cesto pa tudi ni hotela.

Občrečeni le za silo, smo se porazgubili v temno mrzlo zimsko jutro, kar brez zajutreka. Sneg je škripal pod nogami in temperatura pod ničlo. Na bližnjem voglu so se nam pridružili sosedovi "štaparji" in predno smo prišli do prve tovarne, se je nas nabrala že cela truma.

Vsaka tovarna je imela svoje popačeno ime. Še danes so mi uganka nekatera imena. Šli smo za delom od "Štimburka" (Steel Work) do "dratovne", od "fajfove" (livarna za železne cevi) do "koksovine", od "bolcovne" do "kastrolke".

Na pol prezebli smo cepetali v snegu in se prerivali pred vhomom tovarne, kdo bo bližje vrat. Čakali smo, da se je prikazal stražnik ali pa delovodja. Navadno je kar zamahnil z roko ali pa odkimal — znamenje, da ne potrebujejo delavcev. Višek pozornosti in napetega pričakovanja pa je vzbudil v nas, kadar se je pričel ozirati po naši grupi in iskati z očmi "pravega" delavca. Navadno je izbral korenjaka kje v ozadiju in mu pomignil; naj gre ž njim. Nevoščljivi smo mu bili in bi ga najraje potegnili nazaj. Škodoželjni in ljubosumni drug na drugega. "Kaj boš ti fante," se je večkrat kateri obregnul ob mene, "pojdi v šolo!"

Včasih smo šli po Lake st. proti koksovari. Na tej ulici so bile zloglasne hiše. Pa smo se v začetku ozirali nazaj, če nas morda ne pozna in kliče skozi okno znanka iz domače vasi . . .

Premraženi in lačni smo sredi dopoldne prišli domov. "Saj sem vedela, da ne bo nič," je rekla gospodinja in v skrbah sklenila roke. "Kaj bo?"

Bolj podjetni so šli spet zvečer za delom, če ne potrebujejo morda kje delavca za nočni šiht. Drugi smo se rajše tiščali peči in igrali karte.

Običajna delavska navada je bila — popivanje po saloni, posebno še ob sobotnih večerih. Prišlo se je kar po vrsti vzdolž St. Clairse ulice in nekaj prečnih ulic. To pa seveda — zaradi ekonomskih ozirov — ni veljalo za "štaparski" razred. Pa je dobrosrčen delavec, ki je v soboto prejel plačo, milostno povabil s seboj še par "štaparjev" na obiskovanje gostilne; posebno če je pričakoval rabuko, kar ni bilo nič redkega. Veljala pa je nepisana postava, da "štapar" v družbi drugih delavcev ni smel plačati za pijačo, četudi je skrival še kje kak kvoder.

V nedeljo pa v "kranjsko" cerkev! Tako vsaj nam je skoro poveljevala skrbna gospodinja. "Hm, moja obleka ni nič kaj primerna, da bi šel v cerkev," sem se izgovarjal. "Pa moževno obleci, on je itak na šihu!" Izgovor ni pomagal nič.

Ustavili smo se navadno v bližnji gostilni pri cerkvi. In ko smo opazovali ljudi iti iz cerkve, smo se tudi mi odpravili proti domu, na južino. Gospodinja je nas sumljivo pogledovala in poslušala, ko smo hvalili gospoda Hribarja in njegovo pridigo.

Najraje sem šel gledat za delo v elektrarno, četudi sem dobro vedel, da "zelencev" tam sploh ne uposlajo; ampak tam ni bilo hudega stražnika pri vhomu, da bi me z revolverjem v roki podil od tovarne. Notri pa je bilo lepo toplo.

Ko sem neko pomladansko dopoldne oprezoval okrog takozvane "Taylor's Foundry," se je prikazal pri vhomu postaven, debel delovodja, z mogočnimi brkami, ki bi delale čast vsakega staremu salonarju. Pomignil mi je, naj grem notri. Ker ustrašil sem se nepričakovane sreče.

Postaran kočevski Nemec, ki je za silo lomil slovenščino, mi je odkazal delo pri brusilnem stroju. Pričetkom je šlo počasi, toda sem se kmalu privadil. Plača? No, kdo bi v takih okoliščinah spraševal, koliko plačajo! Sicer so pa nas že v starem kraju učili "stari Amerikanci", da se v Ameriki vpraša samo za delo, ne pa za plačo. Ista da je itak povsod "grofovska".

Plača je bila vsako soboto. (Še celo Bog — pravi neki slovenski pregovor — ne plača vsako soboto.) Preštel sem zaslužek za prve štiri dni. Znašel je po en dolar in devet centov za 9-urno dnevno delo. No, sem si mislil, "na ta način še ne gremo nazaj čez lužo in bo treba biti tukaj več kot "par let".

Drugi teden pa sem že dobil "povišanje" plače in sicer od \$1.09 na \$1.12 na dan. Treba je bilo poravnati dolg na hrani in stanovanju, ki je znašel že nekaj desetakov. Sicer je bilo vse to poceni. Plačevali smo za vse to po \$8 na mesec.

Po par mesecih "sreče" sem bil spet na cesti. Tovarna je omejila obrat in kot eden izmed zadnjih "poslenih delavcev, sem prvi dobil breo.

Pa mi je dober znanec dobil delo na mostu ob jezeru, pri izkladanju lesa. To je bila že bolj-šja plača, namreč \$1.50 za 10-urno dnevno delo. Sploh je bila takrat to običajna plača za navadna dela.

Toda to delo je trajalo le čez poletje. Prišla je zima; obrežje Erijskega jezera je bilo nakopičeno z ledom, da je z gledalo kot severni tečaj. Ladje so prenehale voziti les iz Minnesote in našega dela je bilo konec.

Torej spet na cesti. Kaj zdaj? "Štapanja" sem bil do grla sit še od prejšnje zime in če že nisem bil zdaj "star Amerikanec," "zelenc" vendar nisem bil več! Prijatelj, ki je bil že tudi "star Amerikanec," saj je bil že tri leta v tej deželi, me je nagovarjal, naj greva proti zapadu, češ, tam se bolje zasluži. "Saj res!" sem pritrldil. "Tukaj sva lahko do Metuzaleve starosti in še ne bova zaslužila dovolj za povratek v domovino. Oziroma, zaslužilo bi se na tak način komaj za povratni listek, toda kdo zlodja hoče priti suh domov?"

In tako sva se znašla neko zimsko jutro v Coloradu. Ampak to je spet drugo poglavje. Omenim naj le, da je bila najina sreča tamkaj še bolj pasje vrste kot ona ob Erijskem jezeru.

Rojstvo industrijskega veka

J. Kličar

(Se nadaljuje.)

Stroji so imeli spočetka mnogo nasprotnikov, zlasti med roko-delci, ki so jim stroji odjedali kruh, in med ljudmi starejšega kova, ki so sovražili vsako novotarijo. Nasprotnovalci so jim tudi založniki, ki so se bahali za svoj dobiček. Iznajditelji so bili preganjani, mnogokrat jih je razjarjena množica poskala v stanovanjih in jim razbila stroje, oziroma modele in tako sta n. pr. Ackwright in Hargreave morala menjati bivališče.

Vendar so podjetniki kmalu spreminili svoje nazore, spoznali so, da se da s tehnično boljšim načinom dela znatno povečati dobiček. Poskušali so odslej vsako tehnično novost hitro izslediti, posnemati in izkoristiti, ne da bi zato količjak odškodovali izumitelje, katerih pravice so se velikokrat kršile na najbolj brezobziren način. Izkusil je to n. pr. Cort, ki ni prejel za svoj izum od podjetnikov železarn nikake nagrade. Watt in Boulton sta se morala neprestano pravičati s podjetniki, ki so brez odškodnine uporabljali parni stroj in Ackwrightu je l. 1875 država odvzela po prizadevanju tovarnarjev patent na predilni stroj, ki ga je sam iznašel.

Tovarnarji so pripadali najrazličnejšim poklicem. Nekateri so bili prej kmečki posestniki, ki jih je ograditev prisilila, da zapuste svoja posestva. V novem industrijskem poklicu so pokazali velikokrat izredno podjetnost. Tudi mnogi založniki so se hitro uveljavili v novi položaj in postavili stroje v poslopja, ki so jih dali v nagli zgraditi. Celo nekateri majhni mojstri in delavci, zaposleni prej v hišni industriji, so naložili težko prislužene prihranke v novo fabriško industrijo.

Pionirji nove industrije so stali pred težko nalogo, organizirati nova podjetja, zlasti pa dobiti prikladne delovne moči. Ker je tovarniško delo veljalo kot poniževalno, mali mojstri in delavci, zaposleni v hišni industriji, nikakor niso hoteli zapustiti svojih domov in iti v tovarne in zaničevali so vsakega, ki je poslal tja svoje otroke.

Prvi tovarniški delavci so bili zato kmetje, ki so obubožali po ograditvi in odšli v mesta, odpuščeni vojaki in občinski siromaki. Delo pri strojih je zahtevalo od njih disciplino, na katero so se le s težavo privadili. Nov način obratovanja so skoro načelno sovražili, kajti zahteval je od njih podrediv in naporno delo.

Življenske razmere tovarniškega delavstva so bile skrajno slabe. Delovni čas je trajal 12 do 13 ur in še več, mezde so bile skrajno nizke in slabo hranjeni delavci so morali stanovati v umazanih hišah. Žensko in otroško delo je bilo zelo razširjeno in celo nedorasli otroci so delali 10 do 12 ur dnevno. Zato ni čudno, da se je pritaženo sovraštvo javljalo v tratenju sirovin in celo v namernem poškodovanju strojev.

Ko so se uvajali stroji, so se sicer plače v denarju povečale, še bolj so se pa podražile življenske potrebščine, zlasti žito, in tako se je realna plača znižala skoro za tretjino. Delovne množice so v sled tega sklepale, da so stroji krivi za poslabšanje plač in tako so ponekod nastali nemiri, razjarjene množice so napadle tovarne in razbile stroje. Zato je že l. 1779 izšel zakon, ki je določal smrtno kazen, ki naj zadene poedince kakor tudi "uporno in neposlušno množico", ki bi v bodoče uničevala stroje.

Udeleževali so se teh nemirov običajno delavci, ki jim je stroj odjedel kruh, kajti havzlic temu, da je bilo povpraševanje po delovni sili veliko, se je vendar morala javiti vladna oblast, kakor n. pr. pri predilcih in tkalcih, dokler si niso poskali dela drugod.

Odpor delovnega ljudstva, ki se je obračal v napačno smer, ni mogel razvoja zavreti, korist nove tehnike je bila preveč očitna. L. 1788 so znašli stroški podjetnikov za sirovine in delavske mezde 12 šilingov pri funtu prideliva iz bombaževine, l. 1800 po uvedbi predilnega stroja 3 šilingi in l. 1830 celo samo 1 šiling.

Produkcija prediva iz bombaževine je silno narasla, samo v enem desetletju (1819-29) se je podvojila. Predilnicam so sledile tkalnice. Med l. 1819-21 so izdelali v tkalnicah 80 milijonov funtov tkanin iz bombaževine. Ročno delo je takrat še prevladovalo. Med l. 1844-46 pa se je izdelalo na pred kratkim uvedenih statvah 348 milijonov funtov.

Bombažne tkanine so se izredno pocenile in so jih odslej lahko kupovali tudi siromakejši sloji. Zlasti se je naglo povečala uporaba srajc iz bombaževine, ki so se s dale lahko oprali. Nagel padec umrljivosti, ki se opazja v tej dobi v Angliji, pripisuje Griffith večji čistoti, ki jo je omogočila pocenitev tkanin iz bombaževine.

Na kontinentu je bil razvoj veliko počasnejši. Moderna industrija se je začela uveljavljati šele po l. 1815, ko so se končale Napoleonove vojne. Razvoj industrije so tu ovirale ne samo nesigurne politične razmere, temveč tudi tehnična zaostalost, pomanjkanje kapitala in pomanjkanje delovnih moči, ki so bile še preveč vezane na deželo. Zboljanje je nastopilo šele v tridesetih in štiridesetih letih 19. stol., moderna industrija si je povsod zmagovalno utrla pot.

Vendar nikjer ni industrija napredovala brez zastanka in celo začasnega nazadovanja. Vzrok temu pojavu so periodične gospodarske krize. Krize sicer niso nov pojav, laste si samo 19. in 20. stol., torej v dobi strojne produkcije. Omenjajo se že v dobi merkantilizma (16.-18. stoletje).

Vzroki so bili prav različni, kakor n. pr. vojne, upori, slabe letine, pomanjkanje sirovin, borme spekulacije in denarne zmede. Veže krize te dobe okolnost, da so pretežno trgovske krize, ne pa produkcijske krize. Sicer se je industrija včasih le s težavo prilagodila menjavi v povpraševanju. Vendar do znatnejše nadprodukcije ni moglo priti radi zaostale tehnike, pomanjkanja obratnega kapitala in nerazvitosti kredita in s tem je nastadel tudi glavni vzrok na padec produkcijske krize.

Uvedba strojev, katero spremlja razvoj svobodne konkurence, razširjenje svetovne trgovine, pomnožitev transportnih sredstev in ojačenje kredita, je povzročilo novo obliko gospodarske krize. Označena je po notranji nujnosti, kateri se kapitalistično gospodarstvo ne more odtegniti, in po zakonitosti, ki se javlja v kroženju gospodarskih pojavov.

Če začnemo z dobo visoke konjunktore, opazimo naglo naraščanje produkcije, ustanovitve novih, veliko uporabo kredita in povišanje cen: Doba visoke konjunktore se zaključuje s polomom na borzi, nakar sledi doba depresije. Označuje jo zastajanje industrijskega delovanja, padanje cen, krčenje kredita, pogoste ustavitve plačil, pomanjkanje denarja, zatvoritev tovarn, odpušcanje delavcev, brezposelnost in beda.

Francoski Jougler je ugotovil, da si krize sledijo vsakih 7 do 11 let. V Angliji so krize l. 1811, 1815, 1818 in posledica Napoleonovih vojn, naslednje l. 1825,

Glasovi iz naselbin

Amerikanci odstranjujejo nemško mino nekje na italijanski fronti.

1836, 1847, 1857 pa je že povzročila nova kapitalistična produkcijska tehnika.

Videli smo, da kazijo rojstvo industrijskega veka težke hibe, ki jih ni zakrivil stroj sam po sebi, temveč kapitalistični družabni red. Napredek, ki ga je prinesel industrijski vek, je ogromen, vendar drago plačan. Že od početka trpi na tujih neskladnostih in neuravnovesitostih, ki se drastično javlja v periodičnih gospodarskih krizah. Pomnožil je bedo delavskih množic in s tem izval odpor, ki pa dolgo časa ni imel jasnega cilja. L. 1848 je izšel znameniti Marxov manifest in s tem se konča doba zgodnjega kapitalizma. Kapitalu je stopil nasproti proletarijat, svesten svojega zgodovinskega poslanstva.

Ako ne pustim dela sam, bo pa on izbral prvo priliko in me odslavil. Te vrste triki so mi že davno znani. Tudi zadnji teden sem že opazil njih igrjo, ki jo igrajo delavci, bodisi po naročilu ravnatelja ali delovodje. Tega ne opazi vsakdo, ali kdor se razume na svetovni industrijski red, kaj kmalu spozna njih nakane in potuhnjeno dobrikanje. Name to zvijače dosti ne vplivajo, kajti sam še preveč rad prostovoljno pustim in spreminim delo in kraj, pa naj bo to v letni ali zimski dobi. Copak je, kar šteje pri meni, vse drugo nima nobenega pomena. Obratno bi bilo drugače, če bi me prikovali k delu. Tega do sedaj še nisem okusil in ne vem, kako bl' bilo. Ampak mislim si, da pribit kot ura na steni niso majhe solze.

Frank Kroll.

Rumunci in Transnistrija

Bej, 17. dec. (ONA).—Z ruskega ozemlja, katero si je rumunska vlada nameravala prisvojiti v teku vojne z Rusijo, se vleče dolga kavalkada beguncev in z njimi gre nazaj tudi 6000 rumunskih traktorjev . . .

Ker se rdeča armada vedno bolj približuje mejam tega ozemlja, je rumunski guverner te tako zване "Transnistrije" zapovedal, da je treba takoj evakuirati vso imovino rumunske vlade.

Omenjene traktorje je rumunska vlada poslala v Transnistrijo leta 1941—kot del "kolonizacijskega" programa okupirane sovjetske zemlje.

Ravnatelj 1500 rumunskih tovarn in drugih gospodarskih podjetij na ozemlju Transnistrije so vsi odposlali svoje rodbine nazaj domov. Zdej se celo sami pripravljajo na to, da se povrnejo. In vsak dan se javi manjša številka delavcev na posel.

Vlada je uradno posvarila rumunske naseljence v Transnistriji, naj ne odnehajo na lastno pest radi nevarnih zimskih razmer in je celo objavila, da ne bo uporabljala svoje armade za pomoč žrtvam sneženih zametov. Toda kljub vsemu temu se vlečejo begunci nazaj—včasih kar z vozilom, katerega sami porivajo pred seboj. Rumunski kolonisti, ki so nakupili različna posestva, ko se je ta kolonizacija pričela, bi radi zdaj prodali svoja "posestva" za vsako ceno, toda kupcev ni nobenih . . .

SLOVENSKA NARODNA PODPORNJA JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in še posebno list Prosveta za korist, ter potrudno agitacijo svojih družtev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor pa ne za propagando drugih podpornih organizacij. Vsaka organizacija ima običajno svoje glasilo. Torej agitatorični dopisi in naznanila drugih podpornih organizacij in njih družtev naj se ne pošiljajo listu Prosveta.

Zadnji teden sem že ravnatelj omenil, da me ne potrebuje več v tej tovarni, ker je v okolici dosti revnih farmarjev in bi se eden ali drugi rad urinil v tovarno čez zimo. Debelo me je pogledal in si mislil, kako je bilo pred meseci, ko sem zapustil Butte in se namenil v Milwaukee, toda znašel sem se v Detroitu, nato pa v tem mestu. In tako bi bilo, če bi se slučajno namenil na luno, med potjo pa se premislil in se znašel na Mar-su.

Bom šel v Milwaukee, sem mu

Od leva na desno: Mihail Kalinin, predsednik Sovjetske unije, maršal Klemen Vorosilov, premier Stalin in dr. Edvard Beneš, predsednik Čehoslovaške. Slika je bila vzeta v teku ceremonije v zvezi s podpisom vojaške pogodbe med Rusijo in Čehoslovaško.

GUSARJI

(Les Filibustiers des Mers)

CLAUDE FARRERE

Poslovenil F. J-o

(Se nadaljuje.)

Mina se pa dvigne in nalašč drza po tleh, da bi se prav slišalo, stopi k uri in prav od blizu pogleda na kazalce, da še bolj naglasi, kako pozno je že in da je v pošteni hišah že čas za večerjo. Toda kadar stari Malo noče, takrat ne sliši nič. Tudi sedaj gleda nekam drugam. Naenkrat pa zakliče: "Mina! Sem pridi! In oni pergament mi še enkrat prečitaj! ..."

Pri tem pokaže s prstom na plemiško pismo, katero je sam kralj izročil Tomažu. To pismo je sedaj v lepem okvirju sredi stene. Malo Trublet vedno postaja pod tem pismom in ga gleda, kajti prineslo je vsej rodbini težko pridobljeno slavo, in vedno iznova si da to pismo čitati.

Hočeš nočes, je tudi sedaj morala Mina prečitati celo to pismo, kakor je dolgo in široko: "Mi Louis, po božji milosti kralj Francije in Navarre, pozdravljamo vse sedanje in prihodnje!"

Zadnje vojne, ki smo jih morali voditi, so izkazale veliko hrabrost in sposobnost gospoda Tomaža Trubleta, korzarskega kapitana iz Našega zvestega in dobrega mesta Saint Maloa. Odkar se je imenovali gospod Trublet posvetil pomorstvu, je deloma v zapadnih indijskih vodah, deloma drugod zaplenil več ko sto trgovskih in korzarskih ladij, ki so jadrle pod sovražno zastavo, povrh tega pa še več holandskih in španskih vojnih ladij. Končno je rešil čast Našega orožja, ko se je na božični dan leta Gospodovega 1677. na višini luke Havre de Grace samcat spustil v bitko s tremi sovražnimi ladjami. Ta bitka je bila dobljena vsled osebnosti hrabrosti in velike spretnosti imenovanega gospoda.

Iz teh razlogov, in ker želimo izkazati imenovanemu gospodu Tomažu Trubletu na poseben način svoje zadovoljstvo z njegovimi dobrimi in junaškimi uslugami, ki nam jih je izkazal, povzdiguje mo s pričujočim pismom imenovanega gospoda Tomaža Trubleta v plemiški stan in mu le tega podeljujemo z vsemi pravicami, vključno s posebno plemiško pravico ter plemiške dolžnosti, višjo, srednjo in nižjo graščinsko sodstvo in tako dalje. Želimo tudi, da se imenovani gospod Trublet odsej imenuje s priimkom plemeniti gospod Jagnje, ker si je za priimek sam pridobil in zaslužil z redko lastnostjo milobe in odpustanja, v številnih bitkah izkazano nič manj od hrabrosti.

Imenovani gospod Tomaž Trublet, plemeniti gospod Jagnje, imej v svojem grbu: Ščit s škratnim robom, v srednjem polju tri z zlatom napolnjene ladje, ki jih veter nosi po sinjem morju, nad njimi pa bodi zlato jagnje z dvema zlatima lilijskima na vsaki strani. Ščit naj držita dva črnca, vsak naslonjen na kij sinjemodre barve, z zlatimi lilijskimi posejani. Nad ščitom pa kraljuj venci sinjih, zlatih, zelenih, srebrnih in škrlatnih peres, iz srede venca pa bo molela zlata lilijska.

Svojim dobrim in zvestim svetovalcem, gospodom in članom iz pariškega parlamentarnega stola pa naročamo, da si to Našo voljo prečitajo ter jo točno vpišejo v akte parlamenta, jih tam čuvajo in da skrbno, da se bo vse, kar je zgoraj zapisano, tudi res tako izvrševalo resnično in točno in točko za točko, brez ozira na vse edikte, ukaze, zapovedi ali pisma, ki bi se ne skladala z današnjim. Takšna je Naša volja.

Da se vse to uresniči in ostane tako, kakor je tu zapisano, na vse večne čase, smo ukazali, da se pritisne tudi naš žig in pečat na to pismo. Dano v Saint-Germainu, v mesecu januarju

leta Gospodovega tisočšeststosedemdesetega in osmega, v tridesetem letu Našega vladanja. Podpisal: Louis.

Spodaj pa: V Imenu Kralja: Phelippeaux. In ob strani: Videl! Boucherat. Zopet zdolaj: V svetu parlamenta prečital: Phelippeaux.

Končno zapečaten z velikim zelenim državnim pečatom. —

Mina umolkne. "Si pa tudi prečitala prav vse?" vpraša očka. "Vse," odgovori dekle suhoparno.

Malo Trublet se nasloni zopet v svoj naslanjač. Kukavica udari pol sedmo.

"Kdor si pridobiva takšna pisma," pravi stari in udari z obema rokama po naslonilih svojega stolca "ta ima tudi pravico, da večerja, kadar hoče, pa če je tudi tri četrt ure prepozno!"

35

Tomaž je kmalu izginil marsikomu izpred oči. Kdor je pa mislil, da se maloneški junak nahaja s svojimi krokarskimi bratci ali z dekleti kje pri "Žejni sraki" ali kjerkoli drugod v tej ulici pa tja do "Cinastega vrča", ta že ni bil na pravi poti in tudi ni videl dovolj jasno.

Bilo jih je pa tudi nekaj, ki so prav dobro vedeli, kakšna je pravzaprav ta zadeva in ki zato niso verjeli starim klepetuljam. Imeli so namreč točno poročila, dobljena najprvo od starih dečkov Tomaževga moštva, in so zato znali tudi, da je v noči Tomaževga prihoda pristal na obali čoln, ki je odrinil od fregate. Stražni vojaki so bili že poučeni, ker niso nič spraševali, ampak so kar odprli velika vrata. Tomaž je spremljal v mesto maskirano damo, ki jo je vodil za roko. Ta dama pa — vse to po izpovedbah mornarjev — ni bila nikdo drugi, ko neko špansko ali zamorsko dekle, ki jo je korzar nekoč, ne vemo že kdaj, zajel, in ki je potem postala njegova najdražja ljubica, ki se nikdar ne loči od njega, ampak ga spremlja povsod in celo v najhujši bojni metez, v smrtonosno točo krogel iz železa, in ki jo je sedaj vzel tudi seboj v domači Saint-Malo ter jo ponoči vtihotopil v mesto.

Nikdo pa ni vedel povedati besedice, kaj se še vse razvije iz tega, namreč kje je sedaj ta bajeslovna Španka in Zamorka, kje jo je Tomaž spravil in skril, in kaj pravzaprav namestila z njo v tem mestu, ki se tako brani vsakega tujca, in ki je tako ponosno na svojo moralno, na svoj dobri sloves, na razne zakone ...

Toliko pa je gotovo, da Tomaž nikakor ni obiskoval javnih hiš in zabavišč v široki ulici, kakor so nepoučeni ljudje pripovedovali, — dasiravno je bil nekoč vsako noč njih redni obiskovalec — gotovo je pa tudi, da vkljub temu prav redko vidijo Tomaža prihajati na svojo očetovski dom, ki je v Strojarski ulici, kakor vemo. Namesto tega pa dela dolge samotne sprehode po mestnem obzidju, ter vedno izginja tam nekje pri zapuščenih krajih, bodisi pri nizkem zidovju med mitniškim stolpom in stolpom naše Ljube Gospe, ali pa pri Mežnarškem stolpu, ki je nekako na polu pota med imenovanim Mitniškim stolpom in Velikim medvedom. V tej smeri odhaja vsak dan in izgleda skoraj nekako čmeren. Dosedle še ni imel nikdo poguma, da bi se mu bil pojavil tam pred očmi.

To je pa zagotovo res: Plemeniti gospod Jagnje ni prav nič podoben veselemu Tomažu Trubletu, kakor se ga Saint-Malo spominja.

(Dalje prihodnjič.)

Deset povesti

Anton Novčan
CAMARJEVA KRČMA

(Se nadaljuje.)

"Hvala Bogu!" je začel Camar, stoječ sredi izbe, "hvala Bogu, da se je prikazal Goreči kristjan. V pravem času je prišel, hvala Bogu. Drugače bi jaz bil zaigral pred vami komedijo, da bi se bili vsi razbežali. Študent, ti si nam povedal nekaj groznega. Jaz sem razumel in občutil. Zdaj ne vem več, zdaj mi je odleglo. Pozabil sem tisto misel, ki mi je sedla na možgane, da bi znorel, če bi dolgo trajalo. Hvala Bogu, hvala Bogu. Vsi ste govorili po vrsti, zdaj pa poslušajte mene in ne štetje mi v zlo, ako kje kaj običnim in se mi zvrne beseda."

Omeril je družbo, obiskal vse po vrsti z očmi in se ustavljal pri Tonaču. Srečala sta se s pogledi. Tonač se je naježil, se v licu zamračil, Camar pa je naenkrat pobesil glavo.

"O le govori!" ga je bodril Tonač. "Toda osleparil me ne boš, če vse, mene ne boš osleparil." "Ze, ze, ze!" je jecjal Camar

in zajemal sapo. "Vse bom povedal, povest bom povedal. Godi jo se med nami nočjo čudne reči, tako čudne, da še sami ne veste, kakšne. To je, kakor da bi v oblake gledal, pa bi oblakov ne videl, temveč tiste prostore med njimi, kadar se mešajo in se trgajo oblaki in so zdaj kakor riba, zdaj kakor slon ali kakšna druga zver, večasi pa nekaj takega, da te v srce zazebe. To je povest, ki ni povest, to so sanje pi-

janca, kadar se ponoči zbudi in ima najbolj bistro glavo."

Ni se mu kašljalo, Camar pa se je po teh besedah odkašljaj in je čakal in je gledal Tonača po strani. Hotel je nadaljevati, toda Tonač ga je prehitel in je poskočil na noge.

"Molči, Camar," je zarjul nad njim, "sto let že vemo, kar bi ti zdajle povedal. Tako je govoril moj rajni oče, tako vsi stari vaški dedci, kar jih pomnim iz

jezika, kadar se ponoči zbudi in ima najbolj bistro glavo."

Člani družine Waters, ki so vsi zaposleni v letalski tovarni Boeing Aircraft Co. v Rentonu, Wash.

Predsednik Roosevelt na obisku ameriških čet v Perziji.

otroških let. To je tisto staro vaško hinavstvo. Student je dejal, to je suženjstvo. Resda, to je suženjstvo na znotraj, o katerem je govoril Luka. Našel je zrno kakor slepa kura. Vseeno, našel ga je. Ti bi rad, Camar, zdaj malo pohinavil pred nami, malo tako okoli nas šel, da bi mi mehki postali, glave pobesili in prav mило zavzdihnili: "O, kako smo ubogi, usmilite se nas!" Tako se stisne berač v svojem namišljenem ubožstvu in dela v licu mило Jero. Jaz pa sem železo koval, jaz pa sem v ogenj gledal. Mene ne boš osleparil! ..."

Ogledal se je bahato, oči so mu žarele. Camarju je šinila posmehljivost čez obraz in stopil je k njemu z majčim, tihim korakom. Zahehtal se je ostro pred njim in dejal zbadljivo:

"Kaj nam pa ti poveš, strček, s kakšnim oljem nas boš ti pomazal?"

Tonač se je zdrzil v sebi in vstal od mize. Pokazal je s prstom na peč, kjer je počival Goreči kristjan.

"Tale nas bo rešil!" je dejal in je pristopil k njemu. Popravil mu je odojo in mu odkril glavo. Dolgo ga je gledal. Grbavec je odprl oči in začel premikati glavo v cunjah kakor zrela buba. Naslonil se je na komolec in se vzdignil z gornjim životom. Pri mizi so slišali kratko, osorno in nerazumljivo besedo. Tonač je odskočil od peči kakor od ognja. Goreči kristjan je legel nazaj, čez hip pa se iznova vzdignil, istotako samo z gornjim životom, in pokazal svoje velike temne oči.

"Izgubljen si na vekomaj!" je zaklical Tonaču s svojim tenkim glasom.

In je zopet legel in se zaril z glavo v cunje.

Pogledi vseh so obviseli na Tonaču, pri mizi so se zganili. Videli so, da je Tonač pobledel in omahnil. Prijel se je za zid pri durih in se naslonil. Glava mu je globoko klonila, hrbet se mu je zasločil in ždel je tako nekaj trenotij nepremično. V tem močnem bahatem človeku se je zdaj treslo srce kakor šiba na vodi. Bolest trenotka, kateri se je upiral in jo tajil ves večer, ga je prevzela popolnoma. Besede Gorečega kristjana? Ne, to ga ni porazilo. Saj je vedel, da je Goreči kristjan napol blazna pokveka, ki samo vpije in razgraja v svoji blazni gorečnosti. In vendar, zaklica je ysem: "Reši dušo!" Njemu edinemu pa: "Izgubljen si!" Vedno so ga tako ločili od vseh, vedno so kazali s prstom nanj, vedno je stal Tonač proti vsem. To je tista velika strahota moža, ki je koval železo in gledal ogenj. Že takrat,

ko je stal s culo nad vasjo in se poslavljaj od svojih mladih let, je okusil tisti strah, toda sladak je bil in prešeren in mu je opajal zavest kakor močno vino. Zdaj pa je oblegel dušo kakor tesen oklep, ki ga vestelje ne more prebiti. To je čas, da bi poklical Boga na pomoč in padel pred njim na kolena. Toda, Bog otroških let, Bog materin in Bog vasi, kje si? Izginil si zdavnaj, na dolgih potih si se izgubil, dragocen in nezaten kakor bisser, umrl si na ustnih, ki so sklepale od gladi, zatemnel si v temnih rojih, v fabrikah si onemel pod udarci kladiva in skopnel v divjih sanjah po pijanih beznicah. Ni te več, lepi vaški Bog! Na tvoje mesto sta prišla upor in nerazrešeno hrepenenje in ž njima dvema gre človek spoznanju nasproti, zdaj viharen kakor v stapi isker konj, zdaj zopet slab in brez volje kakor v vetru mrtev list.

"To vse je že bilo, pa je minilo vsakokrat!" je pomislil Tonač in pogledal kvišku. Nekdo mu je položil roko na ramo. Pred njim je stal študent in zapenjal svoj črni plašč visoko do ušes. Poklical ga je s svojim mirnim, vedno enakim glasom:

"Kaj ne veruješ več, Tonač?"

"V koga naj še verujem, študent?"

"V solnce in senco!" je zašepnil študent in ga povlekel s seboj na vrata.

Ko sta izginila, se je razpeljala družba tudi pri mizi. Jurij je zlovollno vprašal krčmarja za račun, toda Camar je odkimal in pomežikal z enim očesom na dur. Luka je naglo in hlastno izpil ostanke in zletel za Jurijem in godcem Godčevim. Gnetli so se v temni veži. Zunaj je še zarentačil pes, zavajkala je še harmonika. Zaklel je Zadnigar, ko se je opotekel in butil z glavo ob vrata.

Camar je ugasnil svečo in gledal pri oknu na cesto.

"Sli so, h Knezovim se vali-jo," je zamrmral in začel hoditi zamisljen po izbi.

Potem je postal in segel na polico po žganje.

"To bo komedija pri Knezovih," je govoril sam zase, "to ga bo starka z bergljo, he-he-he ... Se zmerom je Tonač ošabna kri, nora kri ... Beliča pa ni pokazal ..."

Pil je dolgo in strastno.

"Vsi so, vsi so," je nadaljeval sam zase, naglo žganja pijan, "vsi po vrsti so bolji od mene. Še Zadnigar, je-e-e, še Zadnigar je bolji od mene ... Vsaj pije, ker ga duša boli ... Mene pa ni druga kakor želedec ... Zvita učenost je segla v grapo, raka pa ni našla ... He-he-he, študent, jaz sem prazen, prazen, prazen ..."

Pri peči so oživele cunje. "Reši dušo!" je kričal Goreči kristjan.

Camar se je prestrašen ozrl. "Ti si, kanalja črna?"

Baletel se je proti peči, a že pri drugem koraku se je zvrnil. S tal je hreščal na grbavca: "Kaj si prišel, kaj si me splasil? ... Ko je študent dvigal zaklade, ko se je zganilo in ožive- lo. Kaj te je bilo treba? ..."

Zijal je v temo za peč, od grbavca pa ni bilo več glasu, zakopal se je zopet v svoje cunje. Prvi dih jutranje zore se je dotaknil oken in v izbi so se zaznavali obrisi, medli še, mrgoleči, nestalni. Camarja je mučila težka misel. Strmel je v križ ob

steni, popotno razpelo Gorečega kristjana, in se mučil in grizel v sebi: Misli je naporno, da bi vedel, kaj je mislil, potem pa pozdravil tesnobo v srcu, se ra-

NOČEM PLAČATI VEČ KOT
NAVIŠJE URADNE CENE!
NE SPREJMEM RACIONIRANI
ŽIVIL AKO NE ODDAM ZNAMK!

TISKARNA S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnik, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

★
VODSTVO TISKARNE APELIRA NA
ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE
NAROČA V SVOJI TISKARNI

★
Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
Cene smerna, unijsko delo prve vrste

★
Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTERY

2857-59 SO. LAWNDALE AVENUE
TELEFON ROCKWELL 4804

Tam se dobe na željo tudi vsa ustnena pojasnila
CHICAGO, ILL.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Pe sklopa 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine k eni naročnini. List Prosveto štampa na vsa člena, na člane ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessmentu \$1.20 za tednik, so jim to prišteje k naročnini. Torej tedaj ni varoka, reči, da je list predrag za člane S.N.P.J. List Prosveto je vasa lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena lista Prosveto je:

Za Zdrav. države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 8.00	2 tednika in 12.50
3 tednike in 12.00	3 tednike in 18.50
4 tednike in 16.00	4 tednike in 24.50
5 tednikov in 20.00	5 tednikov in 30.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v plačilo in si naročite Prosveto, list, ki je vasa lastnina.

PROSVETA, S.N.P.J.
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priložite politični naročnini na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družine št. _____

Nazlov _____

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od slednjih članov moje družine:

2. _____ Čl. družine št. _____

3. _____ Čl. družine št. _____

4. _____ Čl. družine št. _____

5. _____ Čl. družine št. _____

Mesto _____ Družina _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐